

non potest. Denique saepe incarceration perpetua non sufficienter alios a crimine absterret. Ad 2, *nego*. Poena est eo maior, quo maius est bonum, quo privat. Atqui sicut vita est inter bona temporalia supremum et fundamentum ceterorum quodque maxime ab homine amatur, ita etiam mors malorum huius vitae terribilissimum est (φοβερώτατον ὁ θάνατος. *Aristot.*, *Ethic.* lib. 3, c. 6). Unde merito virtus, quae hominis animum firmat contra periculum mortis, inter virtutes cardinales recensetur. Hinc etiam videmus homines vel inter maximas miserias omnem conatum adhibere, ut vitam, quantum fieri potest, conservent et protrahant, et commutatio poenae mortis in poenam carceris consideratur tamquam magna gratia, quam et ipse delinquens et eius propinqui efflagitare solent et magno gaudio accipiunt.

Fieri quidem potest, ut aliquando aliquis mortem perpetuo carceri praeferat, sed hoc est per accidens, et in legibus et poenis statuendis respiciendum est id, quod per se et generatim accidit. Deinde notandum est aliud esse se periculo certo vitae temere obicere, et aliud a carnifice ignominiose capite minui et tamquam membrum putridum a corpore societatis abscindi. Etiam illi, qui fortasse pericula vitae contemnunt eadem ultro adeuntes, hoc posterius timere solent.

Obi. 2. Praeceptum «Non occides» prohibet quodlibet homicidium. *Atqui* occisio hominis per auctoritatem publicam est homicidium. *Ergo* . . .

Resp. Dist. mai.: Prohibet quodlibet homicidium, i. e. occisionem hominis quamlibet, *nego*, occisionem hominis iniustam, *conc.* *Contradist. min.*

Obi. 3. Poena ordinatur ad emendationem delinquentis. *Atqui* hic finis per occisionem non obtinetur. *Ergo* occisio non potest esse poena.

Resp. Dist. mai.: Omnis poena ordinatur ad emendationem delinquentis, *nego*, aliqua, *conc.* Emendatio delinquentis est poenae publicae finis secundarius, finis primarius est bonum commune civitatis.

Obi. 4. Fieri potest, ut aliquis innocens a iudice condemnatur. *Ergo* numquam licet ei inferre malum prorsus irreparabile, quale est mors; secus est periculum, en alicui fiat iniuria prorsus irreparabilis.

Resp. 1. Retorqueo argumentum contra adversarios. Fieri enim potest, ut quis innocens ad perpetuum carcerem damnetur, in

eodem post multos annos moriatur et solum post mortem eius innocentia detegatur. Potestne haec iniuria reparari? *Ergo* ne ad perpetuum carcerem quidem condemnare licebit. Immo etiam aliae poenae saepe reparari non possunt.

Resp. 2. Dist. antec.: Fieri id potest absolute in casu aliquo rarissimo et per accidens, *conc.*, per se et generatim, si iudices suo munere rite fungantur, *nego et nego cons.* Si iudices possent tunc solum condemnare, quando absoluta prorsus et infallibilis habetur certitudo, raro admodum homines nefarii possent puniri, atque ita facile legum auctoritas evanesceret cum gravi societatis humanae damno. Sufficit ergo, ut iudices habeant subiectivam, plenam, indubitam de culpa accusati persuasionem, quae in rebus gravissimi momenti requiritur. Illud vero periculum, quod adest, ut aliquando fortasse in casu rarissimo errent et innocentem damnent, prudenter neglegunt. Id enim necessario cohaeret cum imperfectione rerum humanarum. Ceterum quo maius est damnum, de quo inferendo agitur, eo magis iudici cavendum est, ne innocentem damnet.

Obi. 5. Non licet facere malum, quia alius malum fecit. *Atqui* hoc fit in poena mortis. *Ergo* . . .

Resp. 1. Hoc argumentum probaret quamlibet poenam esse malam, quod tamen adversarii non admittunt.

Resp. 2. Dist. mai.: Non licet facere malum morale, quia alius malum fecit, *conc.*, non licet facere malum physicum, quia alter malum morale fecit, *subdist.:* non licet facere malum physicum illud intendendo ut finem in se, *conc.*, ut medium ad conservandum bonum altius, *nego*.

Obi. 6. Numquam licet hominem, qui est persona et finis omnium, habere ut rem vel merum medium. *Atqui* hoc fit, si occiditur propter bonum commune. *Ergo* . . .

Resp. Dist. mai.: Non licet hominem habere ut merum medium, ita ut possit de eo quomodolibet disponi in communem utilitatem, *conc.*, non licet eum habere ut membrum communitati et hinc etiam ad hanc subordinationem vi cogi potest, *nego*. Homo consideraretur ut merum medium, si societas sibi ius vindicaret de eo disponendi, quomodocumque ei in suum commodum utile videretur, nullo respectu habito boni privati. Sic non licet de homine disponere, qui est persona et Deum pro immediato suo et supremo fine habet. Est tamen homo naturaliter ordinatus ad

societatem tanquam membrum eiusdem. Quare, si libere ordinem socialem servare nolit, vel vi ad eundem servandum cogendus est vel tandem a corpore societatis abscindendus, si aliter securitas publica conservari non possit (*S. Thom.* 2, 2, q. 64, a. 2 ad 3).

CAPUT IV.

DE IURE INTERNATIONALI.

ARTICULUS I.

DE IURE INTERNATIONALI IN GENERE.

§ I. QUID SIT IUS INTERNATIONALE.

642. 1. Ius *internationale* saepe etiam vocatur ius *gentium*. *Veteres* nomine iuris gentium alio sensu utebantur.

a) *S. Thomas* cum iurisconsultis romanis nomine iuris gentium intellegit eam partem legum positivarum, quae continet conclusiones necessarias ex lege naturali ideoque duplicem habet fontem obligationis. Hoc ergo ius gentium praecipue versatur circa relationes internas civium eiusdem civitatis, sive ad se invicem sive ad totam civitatem. Sic v. g. praecepta: non esse furandum, non esse occidendum, secundum *S. Thomam* iuris gentium sunt (n. 247 et 381).

b) Posteriores scholastici post Tridentinum nomine iuris gentium intellegunt ius aliquod intermedium inter positivum et naturale, quod scilicet est adeo propinquum iuri naturali, ut homines facile in eo convenerint, quamvis solo iure naturae nondum sit validum. Ius gentium etiam hoc sensu magnam partem versatur circa relationes internas civitatum (n. 246).

2. *Hodie* e contra nomine iuris gentium (*Völkerrecht*) intellegitur *complexus iurium et officiorum* (vel legum), quae *relationes diversorum populorum (civitatum) inter se spectant*; ad evitandam aequivocationem vocatur ius *internationale*, i. e. ius inter diversas nationes vigens. Igitur a iure gentium hac significatione excluduntur iura et officia, quae relationes hominum intra eandem civitatem spectant. Nos hic loquimur de iure gentium in sensu recentiorum, ut significat ius inter-

nationale, et nomine gentis intellegimus populum politice independentem.

3. Dividitur ius gentium seu internationale:

a) in *naturale* et *positivum*. *Naturale* comprehendit ea officia et iura, quae vi solius legis naturalis inter diversas societates civiles existunt; *positivum* ea, quae vel consuetudine vel libera conventionem (pactis) orta sunt. *Positivum* subdividi potest in ius internationale *particulare* et *universale*, prout vel inter omnes populos (saltem cultos) viget vel solum inter quosdam. Ius internationale naturale necessario est universale.

Nos hic de iure internationali *naturali* potissimum agemus.

b) In ius internationale *publicum* et *privatum*; prius respicit relationes civitatum qua talium, seu quatenus sunt communitates; posterius respicit relationes civium diversarum civitatum inter se. Subiecta iuris internationalis publici sunt civitates ipsae, non monarcha neque cives; subiecta vero iuris internationalis privati sunt homines privati. Interdum nomen iuris internationalis restringitur ad ius publicum.

c) In ius *pacis et belli*. Aliae enim sunt mutuae relationes intra diversas civitates tempore belli et aliae tempore pacis.

643. *Schol.* Falso quidam asserunt (*Fouin*, Elem. phil. mor. 307) veteres cum *S. Thoma* et *Suarezio* docere: ius gentium esse *totum* positivum mere humanum, sumendo ius gentium pro iure internationali. Nominem enim iuris gentium veteres non intellegunt ius internationale, sed aliud quid, ut iam pluries monuimus. Quod ius internationale naturale agnoscant, evidens est ex iis, quae disputant de iustitia belli. Audiatur quomodo *Suarez* de relationibus perfectarum communitatum inter se loquatur: «Indigent [communitates] aliquo iure, quo . . . recte ordinentur in hoc genere communicationis et societatis. Et quamvis *magna ex parte hoc fiat per rationem naturalem*, non tamen sufficienter et immediate quoad omnia; ideoque aliqua specialia iura potuerunt usu earundem gentium introduci» (De leg. l. 2, c. 19, n. 9).